

Ökológiai terepmódszerek

Odúcsapdázás és táplálékellátottság becslésére alkalmas
módszer a Pilisben

Készítette: Bakos Réka Orsolya
IV. évfolyam
2009.04.25.

Énekesmadár-fogási módszerek közül talán a függönyháló a leggyakrabban használt. De amennyiben egy odú fiókáinak szüleit szeretnénk azonosítani, ez a módszer nem alkalmazható. Ilyenkor valamilyen odúcsapdázási módszert használunk.

Az ELTE állatrendszertani és viselkedésökológiai csoportjának kutatási területe Pilisszentlászló közelében található, közel 800 költőodút számláló mesterséges odútelepen. Ezek „B” típusú odúk (azaz 32 mm átmérőjű a berepülő nyílás, ami az odú aljától kb. 20cm-re található. Belső alapterülete 17*17 cm, magassága 22 cm. Teteje nyitható (1.ábra). A fához dróttal rögzítettek.) Itt főleg örvös légykapók, emellett szén- és kék cinegék költenek. A kikelő légykapó fiókákat mindkét szülő eteti kirepülésükig, 13-18 napig. Ez azért lényeges, mert vizsgálatainkhoz szükséges adatok megszerzéséhez elengedhetetlen az adott fészekaljat létrehozó hím és tojó madarak megfogása, amelyhez odúcsapdázást használunk. Ezeket a csapdákat az odún belül helyezzük el, ugyanis ha a madarak bármi szokatlant észlelnének az odún, nem repülnének be. A csapda „csapóajtó-szerűen” működik. Egy faággal támasztjuk ki a szerkezetet a berepülő nyílásnak megfelelő magasságban az odú hátsó falához és egy, az odú oldala és a fémcsapóajtó (egy vékony fémlemez) távolságának megfelelő hosszúságú vékony faág segítségével támasztjuk ki az ajtót (ld.2. ábra). Amint a madár az odúba repül, leveri a faágot és az odú nyílása elzáródik. Fontos figyelni arra, hogy a faágot az odúnyílás alatt helyezzük el, minél közelebb az odú elülső oldalához, hogy a legkevésbé legyen észrevehető a madár számára. A csapda felhelyezése után olyan távolságba kell elrejtőzni, hogy a fiókáihoz visszatérő madarat ne zavarjuk, de mi rálássunk az odúnyílásra. Mivel ha egy madár berepült, a lehető legrövidebb időn belül ki kell szedni az odúból mielőtt még a másik szülő is visszatérne és újra fel kell állítani a csapdát. Ugyanis, ha zárt odúnyílás fogadja a visszatért szülőt, a későbbiekben sokkal nehezebb, időigényesebb ilyen módszerrel befogni, nagyon gyanakvó, sokat hezitál, mielőtt berepülne.

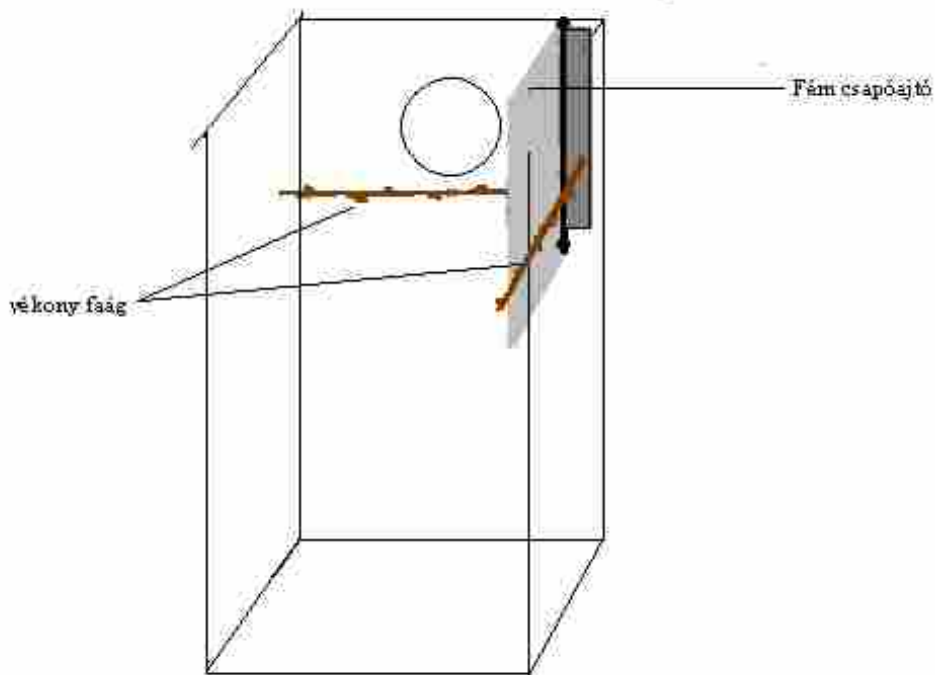
A csapdából kiszedve a madarat vászonzsákba rakjuk és gyorsan a kutatóházhoz visszük, ahol ha szükséges meggyűrűzük, szárnyvénájából vért vesznek (4.ábra), tömegét Pesola rugósmérleggel (3. ábra), csüd-, szárny- és homlokfoltját tolómérővel lemérik (szárnyfoltot a 4-8. elsőrendű evezők külső zászlóján lévő fehér folt hosszának összegével, a homlokfoltot annak legnagyobb szélességének és hosszúságának szorzatával jellemzik), majd szabadon engedik.

Egyes vizsgálatokhoz szükséges megbecsülni az adott évi (adott időszakra vonatkozó) táplálékellátottságot. Ez összegyűjtött hernyó ürülék mennyiségéből történik, mivel a madarak táplálékának ekkor jelentős hányadát hernyók adják. Ehhez Nagyjából 3cm széles 60*60 cm

kerületű fa deszkából készül a négyzet alakú keret, melyre vászonanyagot rögzítünk szöggel oly módon, hogy az ne legyen teljesen feszes (5. ábra) A vászon közepé lyukas, ezt dróttal kötjük el. Ezt a gyűjtőt, dróttal kell rögzíteni bokorra, vagy fára, úgy, hogy a talajtól kb. fél méterre legyen. Űrítése hetente történik, a növényi részek eltávolítása után: a hernyóürüléket ecsettel tölcser segítségével a vászonon lévő lyukon át egy dátummal, helyazonosítóval feliratozott üvegcsébe gyűjtjük.

1. ábra „B” típusú odú

Az odú belülről nézve

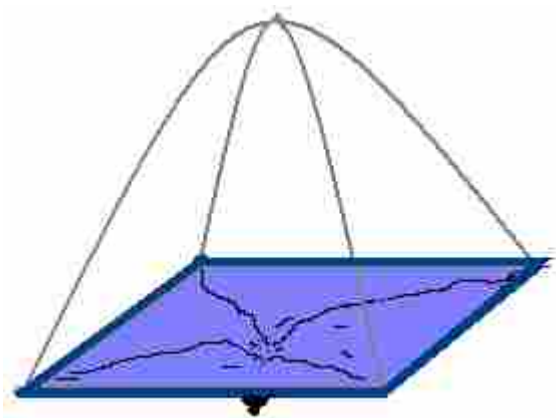
2. ábra

Pesola rugósmérleg
3. ábra

Vérvétel szárnyvénából
4. ábra

Hernyóürülék-gyűjtő
5. ábra